

Olsztyn, dnia 27 września 2017 r.

PS-VI.431.1.17.2017.MP

**Pani
Ewa Janik
Kierownik
Gminnego Ośrodka
Pomocy Społecznej
w Świątkach**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Działając na podstawie upoważnienia Wojewody Warmińsko-Mazurskiego Nr FK-VI.0030.475.2017 z dnia 5 czerwca 2017 roku /**akta kontroli str. 1/** zespół inspektorów Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko – Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego Olsztynie, w składzie:

1. Marzena Przybylska - główny specjalista, kierująca zespołem oraz
2. Agnieszka Pastuła - główny specjalista,

przeprowadził kontrolę problemową w trybie zwykłym w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Świątkach. Czynności kontrolne rozpoczęto w dniu 12 czerwca 2017 r. a zakończono w dniu 14 czerwca 2017 r. Przedmiotem kontroli objęto formy pomocy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w świetle:

- Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. 2017, poz. 697) – zwanej dalej ustawą,
- Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 roku w sprawie szkoleń na asystenta rodziny (Dz. U. z 2011 r., poz. 1608).

W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym użyto następujących skrótów:

1. GOPS / jednostka – co oznacza Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świątkach,
2. Program – co oznacza *Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Świątki na lata 2016 – 2018*,
3. kierownik GOPS / kierownik jednostki kontrolowanej - co oznacza: kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątkach panią Ewę Janik.

Kontrola obejmowała okres od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia jej zakończenia. Fakt jej przeprowadzenia odnotowano w rejestrze prowadzonym przez jednostkę. Kontrolę przeprowadzono w obecności pani Ewy Janik – kierownika GOPS, w oparciu o analizę prowadzonej w jednostce dokumentacji, informacje i wyjaśnienia przekazane przez ww.

Działalność Placówki w zakresie objętym kontrolą ocenia się pozytywnie z nieprawidłowościami.

USTALENIA KONTROLI

1. Dokumenty organizacyjne.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świątkach działa na podstawie Statutu przyjętego Uchwałą Nr XXXVI/229/2010 Rady Gminy Świątki z dnia 2010 r., a następnie zmienionego Uchwałą Nr XVI/107/2012 z dnia 25 kwietnia 2012 r., w którym uwzględniono realizację zadań wynikających z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Organizację i zasady działania jednostki określa *Regulamin Organizacyjny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątkach*, przyjęty Zarządzeniem Nr 3/2014 Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątkach z dnia 10 marca 2014 r., zmieniony Zarządzeniem Nr 4 /2016 Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątkach z dnia 20 października 2016 r. /**akta kontroli str. 2 - 21**/. W wyniku analizy powyższego dokumentu stwierdzono, że wyszczególniony w nim katalog ustawowych zadań jednostki z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej nie uwzględnia stanowiska asystenta rodziny. Dlatego też w ramach bieżącego instruktażu wskazano na zasadność uzupełnienia treści regulaminu w ww. zakresie.

Ustalono, że zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy opracowano *Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Świątki na lata 2016 – 2018* przyjęty Uchwałą Nr XIII/103/2016 Rady Gminy Świątki z dnia 30 marca 2016 r. /**akta kontroli str. 22 - 33**/. Jako cel główny przyjęto: *Wspieranie rodziny poprzez prowadzenie działań i tworzenie warunków sprzyjających prawidłowemu wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych*. W Programie uwzględniono diagnozę społeczną gminy Świątki, wskazano możliwe zagrożenia, określono oczekiwane rezultaty i realizatorów działań. Jednym z celów szczegółowych Programu jest kierowanie asystenta do pracy z rodziną, przygotowanie planu pracy z rodziną i jego realizacja.

2. Zatrudnienie i kwalifikacje asystentów rodziny.

Ustalono, że w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r. w gminie Świątki zatrudnionych było dwóch asystentów rodziny na umowach - zleceniach, natomiast od 1 stycznia 2017 r. zatrudniony jest jeden asystent w ramach umowy o pracę.

Na podstawie analizy przedłożonych dokumentów stwierdzono, że [REDAKTOWANE] zatrudniona na stanowisku asystenta, posiada odpowiednie kwalifikacje do zajmowania tego stanowiska, natomiast [REDAKTOWANE] a więc nie spełniał wymogów określonych w art.12 ustawy dla osób zatrudnionych na tym stanowisku /**akta kontroli str. 34 – 35**/.
[REDAKTOWANE]

Przyczyną powstania powyższej nieprawidłowości jest niewłaściwa interpretacja przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej, co spowodowało sytuację realizacji zadań przewidzianych dla asystenta przez osobę nie posiadającą odpowiednich kwalifikacji.

Zgodnie z uzyskaną informacją, asystenci w okresie podlegającym kontroli podnosili swoje kwalifikacje głównie w ramach samokształcenia oraz poprzez wymianę informacji z innymi asystentami oraz z pracownikami socjalnymi. [REDAKTOWANE] uczestniczyła też w konferencji „Satysfakcja i bezpieczeństwo pracy na stanowisku pracownika socjalnego i asystenta rodziny”.

3. Formy pomocy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych.

Objęcie rodziny wsparciem asystenta

Na podstawie analizy przedłożonej dokumentacji oraz przekazanych informacji stwierdzono, że w okresie podlegającym kontroli asystenci pracowali łącznie z 20 rodzinami /**akta kontroli str. 36**/. Wszystkie rodziny objęte zostały pomocą ze względu na występujące w nich problemy z wypełnianiem funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W badanym okresie 3 rodziny zakończyły współpracę z asystentem ze względu na osiągnięty cel, natomiast 4 rodziny zakończyły współpracę ze względu na zmianę miejsca zamieszkania (wyprowadziły się poza teren gminy Świątki). W dniu rozpoczęcia kontroli asystent pracował z 8 rodzinami. Szczegółowej analizie poddano dokumentację 13 rodzin (w tym również tych rodzin, z którymi zakończono współpracę) /**akta kontroli str. 37- 62**/

Informacje o konieczności objęcia rodziny pomocą asystenta pochodziły najczęściej od pracowników socjalnych, innych pracowników GOPS czy szkoły oraz osób prywatnych. W przypadku powzięcia informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadzał wywiad środowiskowy, a następnie występował z wnioskiem do kierownika GOPS o przydzielenie asystenta /**akta kontroli str. 63** . Jednakże zdarzały się przypadki, gdy wywiad środowiskowy przeprowadzany był po fakcie przydzielenia asystenta, co jest niezgodne z art. 11 ust.1-3 ustawy. Z wyjaśnień złożonych przez kierownika GOPS wynika, że spowodowane to było koniecznością „*szybkiej reakcji i pilnej potrzeby przydzielenia asystenta rodziny. W wielu przypadkach są to rodziny długotrwale korzystające z pomocy społecznej i monitorowane są przez pracowników socjalnych na bieżąco.*” /**akta kontroli str. 64-65**/

Powstała nieprawidłowość skutkowałą złożeniem wniosku o przydzielenie asystenta bez dokładnej analizy aktualnej sytuacji rodziny.

Po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku przez kierownika GOPS, pracownik socjalny wraz z asystentem udawali się do rodziny w celu zapoznania jej z rolą asystenta, a następnie podpisania zgody na współpracę /**akta kontroli str. 66**/. Po zapoznaniu się z sytuacją rodziny, asystent sporządzał *Ocenę sytuacji rodziny*, która uwzględniała m.in./**akta kontroli str. 67-73**/:

- opis sytuacji rodzinnej,
- oczekiwania i potrzeby rodziny,
- informacje o rodzinie zebrane w środowisku (np. od innych pracowników służb społecznych, sąsiadów, pedagoga szkolnego, kuratora, dzielnicowego, dalszej rodziny),
- opis sytuacji materialnej, warunków mieszkaniowych oraz funkcjonowania poszczególnych członków rodziny,
- określenie obszarów, w których rodzina wymaga wsparcia,
- wyodrębnienie mocnych stron rodziny.

Na podstawie analizy dokumentacji stwierdzono, że *Ocena sytuacji rodziny* nie była sporządzana z częstotliwością określoną w art.15 pkt 15 ustawy tj. nie rzadziej niż co pół roku. Dokonywana była tylko raz – na początku podjęcia współpracy asystenta z rodziną, a także w przypadku zmiany asystenta w rodzinie i zdaniem zespołu kontrolnego miała charakter diagnozy. Ponadto w ww. dokumencie nie zawierano informacji na temat przekazania go kierownikowi GOPS.

Powodem powstania powyższej nieprawidłowości jest niewłaściwa interpretacja przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niedostateczny nadzór kierownika jednostki nad pracą asystentów. Skutkowało to brakiem dokonywania regularnej analizy i oceny efektów pracy asystenta z rodziną.

Ponadto asystent sporządzał miesięczne sprawozdania z pracy z rodziną, które zgodnie z pisemną informacją przekazaną przez kierownika jednostki kontrolowanej „zawierają *znamiona ocen sytuacji rodziny*”. Jednakże na podstawie analizy tego dokumentu stwierdzono, że nie zawierał on elementu oceny, odnotowywano tam przede wszystkim spotkania z rodziną oraz podjęte wobec niej czynności, wraz z datą i godziną. Dokument podpisywany był przez rodzinę, która objęta była pomocą /**akta kontroli str. 74 -78/**.

Ponadto po zapoznaniu się z sytuacją rodziny, asystent sporządzał *Plan pracy z rodziną* /**akta kontroli str. 79/**, który określał m.in.:

- cel główny pracy z rodziną,
- cele szczegółowe długoterminowe,
- cele szczegółowe krótkoterminowe wraz z opisem zaplanowanych działań, terminem ich realizacji i wskazaniem osób odpowiedzialnych.

Dokument podpisywany był przez rodzinę, asystenta oraz pracownika socjalnego o ile rodzina objęta była jego pomocą. Zespół kontrolny stwierdził, że w przypadku pięciu rodzin nie sporządzono planu pracy, co jest niezgodne z art. 15 ust.1 pkt 1 ustawy. Z pisemnych wyjaśnień złożonych przez kierownika jednostki wynika, że powodem nie sporządzenia planów pracy z rodziną było min.: przeoczenie asystenta oraz krótki okres współpracy z rodziną /**akta kontroli str. 64-65/**. Powstała nieprawidłowość skutkować mogła nie podejmowaniem wobec rodziny zaplanowanych działań.

Z analizy przedłożonej dokumentacji oraz informacji przekazanych bezpośrednio wynika, że praca asystenta polegała m.in. na :

- motywowaniu do podjęcia leczenia odwykowego,
- motywowaniu oraz pomocy w umówieniu wizyt lekarskich,
- pomocy w zmianie szkoły,
- pomocy w załatwieniu zajęć specjalistycznych
- pomocy w rozwiązaniu problemów socjalnych,
- pomocy dzieciom w odrabianiu lekcji i stopniowe wdrażanie w to rodziców,
- nauce spędzania czasu wolnego z dziećmi,
- wzmacnianiu aktywności zawodowej i motywowaniu do podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Asystenci realizując swoje zadania współpracowali z wieloma osobami i instytucjami takimi jak: przedszkola, szkoły, poradnie psychologiczno - pedagogiczne, Policja, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olsztynie, zespół interdyscyplinarny, psycholog, pracownicy socjalni, poradnia zdrowia psychicznego, sąd. Wszystkie rodziny korzystające ze wsparcia asystenta objęte były pomocą społeczną, zarówno finansową jak i pracą socjalną.

Pomimo podjęcia pracy przez asystentów z rodzinami w 2016 r. 5 dzieci umieszczono w pieczy zastępczej (1 w spokrewnionej rodzinie zastępczej, 4 w niezawodowej rodzinie zastępczej). W 2017 r. nie umieszczono dzieci w pieczy zastępczej /**akta kontroli str. 66/**.

Po zakończeniu współpracy z asystentem, ich sytuacja monitorowana była przez pracownika socjalnego, co jest niezgodne z art. 15 ust.1 pkt 16 ustawy. Z wyjaśnień złożonych przez kierownika jednostki wynika, że przyczyną powstania powyższej sytuacji są zmiany personalne na stanowisku asystenta oraz niewystarczająca liczba zatrudnionych asystentów, którym nie starczało czasu na monitorowanie środowisk, w których zakończono pracę /**akta kontroli str. 67/**. Skutkiem powstania powyższej nieprawidłowości jest realizowanie tego obowiązku przez osoby nieuprawnione.

Konsultacje i porady specjalistyczne

W okresie objętym kontrolą gmina Świątki zapewniała rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych dostęp do bezpłatnego specjalistycznego poradnictwa :

- konsultant ds. uzależnień zatrudniony w Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym przy Urzędzie Gminy w Świątkach w 2016 r. udzielił 7 porad, w 2017 r. – 4 porady,
- psycholog zatrudniony w Punkcie Informacyjno - Konsultacyjnym przy Urzędzie Gminy w Świątkach oraz psycholog zatrudniony w Szkole Podstawowej, w Gimnazjum i w Przedszkolu w Świątkach, łącznie w 2016 r. udzielili pomocy 14 rodzinom, w 2017 r. 6 rodzinom,
- pedagog zatrudniony w Szkole Podstawowej, w Gimnazjum i w Przedszkolu w Świątkach, w 2016 r. udzielił pomocy 15 rodzinom, w 2017 r. – 6 rodzinom.

Ponadto, w przypadku niemożności udzielenia pomocy specjalistycznej na miejscu, asystenci pomagali rodzinom uzyskać ją poza gminą Świątki:

- Poradnia Zdrowia Psychicznego w Olsztynie, w 2016 r – 5 osób, w 2017 r.- 2 osoby,
- Miejski Zespół Profilaktyki i Uzależnień w Olsztynie, w 2016 r. – 1 osoba (uzależnienie od hazardu),
- Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Olsztynie, w 2016 r. – 1 osoba,
- Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych (doradca zawodowy), w 2016 r. – 1 osoba,
- Sąd Rejonowy w Olsztynie, w 2016 r. i 2017 r. - po 8 osób.

/akta kontroli str. 68-71/.

Pomoc prawna, w tym w zakresie prawa rodzinnego

Rodziny mają też możliwość skorzystania z bezpłatnej pomocy prawnej udzielanej przez prawnika zatrudnionego w Urzędzie Gminy w Świątkach. W 2016 r. udzielił on porad 6 rodzinom, zaś w 2017 r. 1 rodzinie **/akta kontroli str. 68-71/.**

Terapia i mediacje

Stwierdzono, że w badanym okresie 1 rodzina w 2017 r. korzystała z terapii rodzinnej w Centrum Rozwiązywania Problemów Dzieci i Młodzieży przy Miejskim Zespole Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Olsztynie.

Potrzeby mediacji nie zgłoszono **/akta kontroli str. 68-72/.**

Usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne

Z uzyskanych informacji od kierownika jednostki kontrolowanej wynika, że w okresie objętym kontrolą GOPS w Świątkach nie świadczył usług opiekuńczych i specjalistycznych rodzinom objętym wsparciem, ponieważ nie zgłoszono takiego zapotrzebowania **/akta kontroli str. 68-71/.**

Organizowanie spotkań dla rodzin (grupy wsparcia, grupy samopomocowe)

Ustalono, że GOPS nie organizuje spotkań dla rodzin. Z informacji uzyskanej od kierownika jednostki kontrolowanej wynika, że w okresie podlegającym kontroli nie realizowano tej formy pomocy ze względu na brak zgłoszonego zapotrzebowania w tym zakresie **/akta kontroli str. 68-72/.**

Rodziny wspierające

Z przedłożonej kontrolującym dokumentacji wynika, że w Gminie Świątki żadna z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych nie jest objęta pomocą rodziny wspierającej. Z uzyskanych informacji wynika, że nie podjęto działań mających na celu utworzenie rodzin wspierających ze względu na brak zgłoszonych potrzeb w tym zakresie **/akta kontroli str. 68-72/.**

4. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego

Z uzyskanych informacji wynika, że na terenie gminy Świątki funkcjonuje pięć świetlic wiejskich tj. w Kwiecewie, Skolitech, Brzydowie, Gologórze, Włodowie. Placówki są prowadzone i finansowane przez gminę.

Uwagi i wnioski:

1. Uzupelnic *Regulamin Organizacyjny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świątkach* o stanowisko asystenta rodziny i wykonywane przez niego zadania ustawowe.
2. Tworzyć nadal możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów w związku z art. 12 ust.2 oraz art.176 pkt 2 i 4b ustawy.
3. Tworzyć warunki sprzyjające powstawaniu rodzin wspierających w celu udzielenia dodatkowego wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w myśl art. 29 oraz 176 pkt 3b ustawy.
4. Podjąć działania w celu stworzenia grupy samopomocowej dla rodzin, aby umożliwić wymianę doświadczeń i zapobiegać ich izolacji – z godnie z art. 10 ust.3 pkt.5 ustawy.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, działając w oparciu o art. 197d ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wnosząc o podjęcie przez kierownika, jako osoby odpowiedzialnej za ich powstanie, stosownych działań, mających na celu ich wyeliminowanie oraz realizację zaleceń:

Zalecenia:

1. Na stanowisku asystenta rodziny zatrudniać wyłącznie osoby z odpowiednimi kwalifikacjami - określonymi w art. 12 ust.1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Termin realizacji – na bieżąco.
2. Złożenie przez pracownika socjalnego wniosku o przydzielenie asystenta rodzinie, każdorazowo poprzedzać przeprowadzeniem w tej rodzinie wywiadu środowiskowego – zgodnie z art. 11 ust.1-3 ustawy. Termin realizacji – na bieżąco.
3. Wzmocnić nadzór nad przestrzeganiem obowiązku dokonywania okresowych ocen sytuacji rodzin objętych wsparciem asystenta, w okresach określonych w art. 15 ust.1 pkt 15 ustawy, tj. nie rzadziej niż co pół roku i przedkładaniem ich kierownikowi GOPS. Termin realizacji – niezwłocznie.
4. Dla każdej rodziny objętej pomocą asystenta rodziny opracowywać i realizować plan pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym – zgodnie z art. 15 ust.1 pkt.1 ustawy. Termin realizacji – na bieżąco.
5. Realizować obowiązek wynikający z art. 15 ust.1 pkt. 16 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej polegający na monitorowaniu przez asystenta sytuacji rodziny po zakończeniu pracy. Termin realizacji – na bieżąco.
6. Rozważyć możliwość zatrudnienia drugiego asystenta w celu objęcia pomocą wszystkich rodzin jej potrzebujących oraz realizacji wszystkich zadań przewidzianych dla asystenta, w tym m.in. monitorowania sytuacji rodziny po zakończeniu pracy. Termin realizacji – 1 miesiąc od daty otrzymania zaleceń pokontrolnych.

Kontrolowanej jednostce przysługuje prawo zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego i/lub zawartych w nim zaleceń pokontrolnych na zasadach określonych w art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Termin na wniesienie zastrzeżeń wynosi 7 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego

wraz z zaleceniami. W przypadku niezgłoszenia zastrzeżeń, proszę o poinformowanie Wojewody o realizacji zalecenia pokontrolnego, w terminie 30 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia.

Ponadto uprzejmie proszę o odniesienie się do zawartych w wystąpieniu uwag i wniosków.

Podstawa:

- § 14 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015 roku w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzania kontroli (Dz. U. 2015 poz. 1477),
- art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. 2017 poz. 697).

GLÓWNY SPECJALISTA

Marzena Przybylska

KIEROWNIK ODDZIAŁU

Witold Usiallo

Z up. WOJEWODY
WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Joanna Jabłonna-Kastrou
ZASTĘPCA DYREKTORA
Wydziału Polityki Społecznej

GLÓWNY SPECJALISTA

Peszko
Agnieszka Pastuła